

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / sosionomi

Tarja Tissari

LAATUKÄSIKIRJA PIENRYHMÄKOTI PÄIVILÄÄN

Opinnäytetyö 2014

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi

TISSARI, TARJA	Laatukäsikirja pienryhmäkoti Päivilään
Opinnäytetyö	27 sivua + 14 liitesivua
Työn ohjaaja	Lehtori Auli Jungner
Toimeksiantaja	Pienryhmäkoti Päivilä Oy
Elokuu 2014	
Avainsanat	Arviointi, laatu, laatukäsikirja, lastensuojelu

Opinnäytetyöni tavoitteena oli laatia yhdessä työyhteisön kanssa laatukäsikirja, joka vastaa pienryhmäkoti Päivilän tarpeisiin. Opinnäytetyön tilaus tuli suoraan työnantajalta, sillä pienryhmäkoti Päivilässä ei ole laatukäsikirjaa. Viisi-paikkainen pienryhmäkoti Päivilä on yksityinen palveluntuottaja ja laitosluvilla toimiva lastensuojeluyksikkö. Opinnäytetyössäni pyrin kertomaan, mitä laatu on ja kuinka se näkyy lastensuojelussa sekä mikä on laatukäsikirjan tarkoitus.

Tänä päivänä ihmiset ovat tietoisia oikeuksistaan. Palveluiden tulee olla laadukkaita, jotta asiakkaita riittää ja kilpailu on kovaa alalla kuin alalla. Jatkuvan kehityksen seuranta on tärkeää, jotta pystytään tarjoamaan sellaisia palveluita, joihin on tarvetta. Laatukäsikirjan avulla pystytään seuraamaan työn laatua sekä kehittämään toimintaa ja näin ollen mahdollisesti parantamaan kilpailukykyä muihin vastaavanlaisiin yrityksiin nähden.

Tärkein periaate lastensuojelussa on lapsen etu. Laadun kehittämisessä tulee huomioida ja varmistaa, että lapsen etu sekä oikeudet toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla. Laadukasta kasvatusta ja hoitoa sijaishuoltopaikka kykenee tarjoamaan, kun sijaishuoltopaikan omat toimintaedellytykset ovat kunnossa muun muassa toimintaperiaatteet, arvot, johtaminen ja henkilöstö. Nykyisin usealla paikkakunnalla on tarjolla kehittyneitä, laadukkaita ja monipuolisia lastensuojelun palveluja. Kunnat kilpailuttavat yksityisiä lastensuojeluyksiköitä, näin ollen laadukkaan palvelun tuottaminen on avainasemassa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

TISSARI, TARJA

Bachelor's Thesis

Supervisor

Commissioned by

August 2014

Keywords

Quality manual for the foster care unit Päivilä

27 pages + 14 pages of appendices

Auli Jungner, Senior Lecturer

Small Group Home Päivilä Oy

Evaluation, quality, quality manual, child welfare

The aim of this study was to draw up a quality manual for the foster care unit Päivilä. The manual was made in cooperation with the staff of the unit. The study was commissioned by the foster care unit because they did not, at the time, have a quality manual. Päivilä is a private service provider that offers a place for five children and operates with a government licence. The aim was to define what quality is, how it manifests in child welfare services and to explain what the purpose of a quality manual is.

Today, people are aware of their rights. Services must be of high quality in order to ensure a sufficient number of customers and competition is intense in the field. The continuous evaluation of services is important in order to be able to offer such services that are needed. A quality manual helps in monitoring the quality of the work and in improving the processes and functions of the workplace, thus potentially improving the competitiveness in comparison to other similar businesses.

The main principle in child welfare services is the child's best interests. The child's rights and interests must be observed and taken into account on the improvement of the quality. A foster care unit will be able to provide high-quality fostering and care when its own prerequisites, such as policies, values, leadership and staff, are in good order. Nowadays, many cities offer advanced, high-quality and varied Child welfare services. Municipalities are using tendering as a tool for choosing the private child welfare units, thereby making the provision of high-quality services very important.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 MITÄ LAATU ON	6
2.1 Laatu lastensuojelussa	7
2.2 Kuka arvioi ja valvoo laatua	9
3 LASTENSUOJELUN KESKEISET KÄSITTEET JA PERIAATTEET	12
3.1 Avohuollon tukitoimet	13
3.2 Sijaishuolto	14
3.3 Huostaanotto	15
3.4 Jälkihuolto	17
4 LAATUKÄSIKIRJAN TARKOITUS	17
5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOTEUTUS	19
6 OMA ARVIOINTI	22
LÄHTEET	25
LIITTEET	

Liite 1. Pienryhmäkoti Päivilä laatukäsikirja

1 JOHDANTO

Työskentelen pienryhmäkoti Päivilässä, joka on Kotkassa toimiva yksityinen lastensuojeluyksikkö. Saatuani tiedon opiskelupaikasta marraskuussa 2011 keskustelin työnantajani kanssa mahdollisesta opinnäytetyöni aiheesta. Pienryhmäkoti Päivilässä oli tarve laatukäsikirjalle, koska siellä ei ole laatukäsikirjaa. Joten laatukäsikirjan työstäminen tuntui varteenotettavalta vaihtoehdolta.

Opinnäytetyöni sai alkunsa todellisesta tarpeesta, koska pienryhmäkoti Päivilässä ei ole laatukäsikirjaa. Pienien keskustelujen jälkeen päädyimme työnantajani kanssa tulokseen, että opinnäytetyöni aiheena on laatukäsikirjan laatiminen työyhteisön kanssa pienryhmäkoti Päivilään. Työnantaja vahvisti sopimuksen 2.4.13, työyhteisölle kerroin laatukäsikirjasta toukokuussa 2013.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen. Laatukäsikirjaa oli tarkoitus työstää yhdessä työyhteisön kanssa, jotta laatukäsikirja olisi juuri pienryhmäkoti Päivilän tarpeisiin sopiva sekä pienryhmäkoti Päivilän näköinen tuotos. Opinnäytetyöni tavoite oli luoda toimiva, helppolukuinen, pienryhmäkoti Päivilän tarpeisiin soveltuva laatukäsikirja. Työssäni käytän termiä *lapsi* kaikista alle 18-vuotiaista, paitsi kappaleessa jälkihuolto käytän termiä *nuori*.

Laatukäsikirjan tarkoitus on toimia ohjenuorana pienryhmäkoti Päivilän henkilöstölle. Laatukäsikirjan tarkoitus on olla selkeä, helppolukuinen ja ymmärrettävä. Laatukäsikirja toimisi myös niin sanottuna kultaisena ohjenuorana, mistä voi tarpeen tullen vaivattomasti tarkastaa asioita, sekä miettiä, vastaako tuotettu palvelu kysyntään ja millaista kehittämistä tuotettu palvelu vaatii. Nykyisin yksityisiä lastensuojelulaitoksia on paljon ja yrityksiä kilpailutetaan, näin ollen laatukäsikirjaa voisi myös käyttää hyödyksi kilpailutuksissa ja markkinoinnissa.

Tänä päivänä ihmiset ovat tietoisia oikeuksistaan. Palveluiden tulee olla laadukkaita, jotta asiakkaita riittää, sillä kilpailu on kovaa. Jatkuvan kehityksen seuranta on tärkeää, jotta pystytään tarjoamaan sellaisia palveluita, joihin on tarvetta. Laatukäsikirjan avulla pystytään myös päivittämään työnlaatua sekä kehittämään toimintaa ja näin ollen mahdollisesti parantaa kilpailukykyä muihin yksityisiin laitoksiin nähden.

Pienryhmäkoti Päivilä on yksityinen palveluntuottaja, laitosluvilla toimiva lastensuojelun yksikkö, joka tarjoaa lastensuojelulain mukaista ympärivuorokautista laitoshoidon. Pienryhmäkoti Päivilä on perustettu toiminimiluvalla ke-säkuussa 2005, osakeyhtiöksi pienryhmäkoti Päivilä muuttui joulukuussa 2012. Pienryhmäkoti Päivilä sijaitsee rauhaisalla omakotitalo alueella, Länsi-Kotkassa. Pienryhmäkoti Päivilän lähietäisyydessä on päiväkotia, koulu, kauppa, kuntoilu mahdollisuuksia sekä hyvät julkisen liikenteen kulkuyhteydet.

Pienryhmäkoti Päivilä on koti joko pitkä- tai lyhytaikaiseen sijoitukseen. Pienryhmäkoti Päivilän perustehtävä on tarjota lapsille ympärivuorokautista, laadukasta ja ammatillista hoitoa, sekä mahdollistaa lapsen yksilöllinen kasvu ja kehitys. Pienryhmäkoti Päivilä toimii omakotitalossa, jossa on huoneet viidelle lapselle. Huoneet on kalustettu erilaisin kalustein, joten mikään huoneista ei ole samanlainen. Pienryhmäkoti Päivilän yleiset tilat ovat sisustettu kodinomaisesti ja kodinomaista tunnelmaa pyritään ylläpitämään muun muassa tekemällä kodin askareita yhdessä lasten kanssa. Myös erilaiset tekstiilit sekä elävät huonekasvit lisäävät kodinomaisuutta.

Terve kasvuympäristö tasapainottaa lapsen elämää ja se luo myös turvallisuuden tunteen. Välittäminen ja arjen rutiinit antavat taitoja selviytyä kohti aikuisuutta. Tavoitteena on kasvattaa lapsi vastuuntuntoiseksi ja eheäksi aikuiseksi.

2 MITÄ LAATU ON

Sanaa "laatu" käytetään tänä päivänä monessa yhteydessä. Laatu käsitteenä on laaja ja se pitää sisällään paljon. Puhuttaessa laadusta sana yhdistetään usein johonkin virheettömään tuotteeseen, tavaraan tai palveluun. Mikäli asiakas tai ostaja on tyytyväinen saamaansa palveluun, voidaan puhua laadukkaasta palvelusta. Palvelun ostajan näkökulmasta ajatellen laadun määrittelyssä on kyse siitä vastaako palvelu niihin odotuksiin, joita ostajalla on palvelusta.

Teollisuuden parissa laadun arviointi perustuu pitkälti virheettömien tuotteiden tuottamiseen. Sosiaalityö on asiakastyötä, pitäen sisällään muun muassa palvelua, hoitoa, kasvatusta, ohjausta ja neuvontaa. Pyrkimyksenä vahvistaa

voimavaroja sekä tukea niin yksilöä, perhettä kuin yhteisöjä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2014.)

Jotta palvelu olisi mahdollisimman tasaista paikkakunnasta riippumatta, tulisi palvelun täyttää sille esitetyt laatuksiteerit. Laatuksiteereiden tulee olla selkeät, jotta palvelun ostaja tietää, mitä palvelulta voi vaatia ja mihin palvelu kykenee vastaamaan. Näin myös palvelun tuottaja tietää, mitä palvelulta odotetaan. Laatuksiteerit ovat vähimmäisvaatimuksia, jotka palvelun täytyy toteuttaa. (Quality knowhow Karjalainen Oy 2006.)

Suomessa on julkaistu vuonna 2004 valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit. Laatuksiteerit ovat kehitetty yhteistyössä Lastensuojelun Keskusliiton, RAY:n rahoittaman Laituri-projektin sekä sijaishuollon toimijoiden kanssa. Projekti käynnistettiin vuonna 2001, ja se päättyi vuonna 2004. Sijaishuollon valtakunnalliset laatuksiteerit on luotu tarkastelemaan sijaishuoltoa lapsen näkökulmasta. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004, 5.)

Laatuksiteereiden avulla palveluntuottajat voivat kartoittaa sekä kehittää toimintansa laatua (Puonti, Saarnio & Hujala 2005, 260). Valtakunnallisista sijaishuollon laatuksiteereistä on apua lastensuojelupalveluja tuottaville organisaatioille suunniteltaessa tai kehitettäessä palvelua. Laatuksiteeristöstä on apua myös sosiaalityöntekijälle, kun mietitään, vastaako tietty paikka sijoitettavan lapsen tarpeita.

2.1 Laatu lastensuojelussa

Suomessa sosiaalialan laatuajattelu sai alkunsa, kun laatuajattelun kehittyminen alkoi muilla yhteiskunnan aloilla, etenkin liike-elämässä. Laatuajattelu voimistu 1990-luvun alkupuoliskon laman myötä. Taloudelliset resurssit vähenivät, joten tuli miettiä työn sisältöä sekä sitä mitä voidaan saada aikaan vähenevillä taloudellisilla resursseilla. (Puonti ym. 2005, 256.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan järjestämisestä ja sisällöstä annettiin ensimmäinen valtakunnallinen suositus vuonna 1995, laatuajattelu alkoi pikkuhiljaa näkyä myös lastensuojelussa. Avohuollon laatuksiteerit selvitti Suomen Kuntaliitos, huostaanoton laatua kehitti Stakes ja sijaishuollon laadun

elementtejä tarkasteli Lastensuojelun Keskusliitto. Lastensuojelun alueellisia laatukoulutuksia alettiin järjestää yhteistyössä edellä mainittujen tahojen kanssa. (Puonti ym. 2005, 256.)

Tärkein periaate lastensuojelussa on lapsen etu, joten myös laadun kehittämisessä tulisi huomioida ja varmistaa, että lapsen etu sekä oikeudet toteutuisivat parhaalla mahdollisella tavalla. Sijaishuoltopaikka kykenee tarjoamaan laadukasta kasvatusta ja hoitoa, kun sijaishuoltopaikan omat toimintaedellytykset ovat kunnossa, johon kuuluvat muun muassa toimintaperiaatteet, arvot, johtaminen ja henkilöstö. Nykyisin usealla paikkakunnalla on tarjolla kehittyneitä, laadukkaita ja monipuolisia lastensuojelupalveluja. (Puonti ym. 2005, 256, 258.)

Tulisi kuitenkin aina muistaa, että lastensuojelutyössä laadun kehittäminen ei ole projektiluontoista, millä on alku ja loppu, vaan laadun kehittämisen tulee olla jatkuvaa, jokapäiväistä työtä. Työtä tulisikin arvioida koko ajan, jotta palvelu pystyisi parhaalla mahdollisella tavalla vastaamaan yhteiskunnan muutoksiin.

Lastensuojelulain 1. §:n mukaan: ”lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Lastensuojelulaki 417/2007). Kunnan tehtävänä on lastensuojelun järjestäminen, lastensuojelulain 11. §:n mukaan: ”lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen” (Lastensuojelulaki 417/2007). Kunnat kilpailuttavat palveluja, verraten palvelun hintaa ja laatua, kriteereidensä pohjalta.

Lastensuojelussa lapsi on ensisijainen asiakas, lasta tulee kuulla sekä lapsella tulee olla mahdollisuus tuoda esiin omat näkemykset, lapsi on toiminnan keskiössä. Lastensuojelun laatusuosituksessa on viisi eettistä periaatetta:

- asiakkaiden perusoikeudet ja ihmisarvo,
- vuorovaikutus,
- lapsen etu,
- vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri sekä

- ammattihenkilöstön työn laatu.

Lastensuojelun laatusuosituksen tavoite on:

- tukea arjen lastensuojelutyön toteuttamista,
- huolehtia, että tarvittava apu tai palvelu saadaan riittävän ajoissa,
- lapsi- ja perhelähtöisen toimintamallin tukeminen,
- kuntien ehkäisevän työn mahdollistaminen sekä koko perheen tukeminen riittävän varhaisessa vaiheessa sekä
- edesauttaa lastensuojelutyön toteutumista kustannustehokkaasti.

Lastensuojelun keskeinen osatekijä on kuitenkin työn laatu. (Lastensuojelun laatusuositus 2014 & Lastensuojelun kansalliset laatusuositukset.)

Lastensuojelutyötä tehdään erilaisten ihmisten kanssa. Jotta lastensuojelutyö olisi laadukasta, tulisi työyhteisöllä olla yhteiset tavoitteet. Tavoitteita voi tarkastella erilaisten kysymysten avulla: Onko tavoitteisiin päästy? Mitä on tehty? Miten työtä tulisi kehittää? Ovatko asiakkaat tyytyväisiä palveluun? Tavoitteita tulisi arvioida sekä päivittää säännöllisin väliajoin.

2.2 Kuka arvioi ja valvoo laatua

Sijaishuollon palvelujen laadun valvonnassa tulee noudattaa lakia. Ensisijaisesti palvelujen valvonnassa ja arviointikriteereissä tulisi huomioida lapsen edun toteutuminen, sekä lapsen hyvinvointi. Palvelun tuottaja, niin julkinen kuin yksityinen, vastaavat ensisijaisesti palvelun laadusta ja lainmukaisuudesta. Kunta valvoo oman alueensa lastensuojelun toimintayksiköitä.

Sosiaalityöntekijä joka on vastuussa lapsen asioista, huolehtii siitä, että lastensuojelun asiakkaana lapsi saa ne palvelut ja tuen mitä hän tarvitsee. Mikäli lapsi sijoitetaan toiselle paikkakunnalle, on sijoittavan kunnan ilmoitettava siitä sijoituskuntaan (kunta, jonne lapsi sijoitetaan), näin ollen toimintayksikön toimintaa valvoo se kunta, johon lapsi sijoitetaan, sekä aluehallintavirasto yhteistyössä sijoittajakunnan (kunta, mikä sijoittaa lapsen) kanssa. Jos sijoittajakun-

ta havaitsee puutteita tai epäkohtia toimintayksikössä, mitkä saattavat vaikuttaa sijoitettujen lasten huolenpitoon tai hoitoon, on asiasta ilmoitettava välittömästi sijoituskuntaan sekä aluehallintavirastoon ja mahdollisille muille kunnille, jotka ovat sijoittaneet lapsia kyseiseen toimintayksikköön. (Valvira 2012 a.)

Valvira (sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto) ja aluehallintavirastot hoitavat valvonnan viimekädessä. Valviran pyrkimyksenä on ohjata aluehallintavirastoja, jotta kaikissa aluehallintavirastoissa olisi samanlaiset ohjaus-, lupa- ja valvontakäytännöt. Samanlaisen ohjauksen tarkoituksena on yhdenvertainen kohtelu koko maassa, niin asiakkaiden, palvelun tuottajien kuin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kesken. Valvira on laatinut yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa sosiaali- ja terveydenhuoltoon erilaisia valvontaohjelmia, valvonnan yhdenmukaistamiseksi. Pääsääntöisesti ohjelmat ovat laadittu ohjaamaan Valviran ja aluehallintovirastojen toimintaa, mutta myös kunnat voivat käyttää ohjelmia hyödyksi valvontatyössä. (Valvira 2012 a & 2014.)

Lapsen hyvä hoito, kasvatus ja huolto ovat sijaishuollon päämääränä. Valtakunnallinen valvontaohjelma ”Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus” – ohjelma antaa tietoa ajankohtaisista vaatimuksista, sekä tukea sijaishuollon arkeen. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena on yhteisten valvontakriteereiden määrittäminen, havaittuihin epäkohtiin puuttuminen, sekä valvontaviranomaisten käytäntöjen yhdenmukaistaminen. Valvonta ohjelma pitää sisällään muun muassa, miten toimintaa arvioidaan sekä millaisiin asioihin valvonta tulee kohdistaa ympärivuorokautisessa lastensuojelussa. (Valvira, 2012.) Valtakunnallisen valvontaohjelman tarkoitus on vahvistaa lapsen oikeutta turvalliseen ja asianmukaiseen sijaishuoltoon, sekä tasarvoiseen kohteluun. Valvontaohjelmaa sovelletaan niin yksityisiin kuin julkisiin palveluihin. (Valvira, 2012 a.)

Lokakuussa 2011, tuli voimaan laki yksityisistä sosiaalipalveluista, lain mukaan yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma. Omavalvontaa koskevat määräykset tulivat voimaan 1.3.2012. Omavalvontasuunnitelma piti olla laadittuna viimeistään 1.9.2012 yksityisissä lastensuojelun yksiköissä. Suunnitelman sisältö ja laajuus määrittyvät toiminnan ja toimialan perusteella. Kaikilla yksityisiä sosiaalipalveluja tuottavilla, niin lu-

van- kuin ilmoituksenvaraisilla toimijoilla on velvollisuus laatia omavalvontasuunnitelma. (Valvira 2012 b, 16.)

Omavalvontasuunnitelman avulla toimintayksikkö voi seurata ja kehittää palvelun laatua päivittäisessä työssä. Omavalvonnan tavoitteena on, että toimintayksikkö tunnistaa esimerkiksi sellaiset epäkohdat joissa on uhka alittaa tai alitetaan asetusten ja lakien vaatimat vähimmäistasot. Omavalvontasuunnitelma tulisi olla julkisesti esillä toimintayksikössä, jotta myös työntekijät voisivat tarkkailla omavalvonnan toteutumista. Omavalvontasuunnitelman toteutumisen seurannasta vastaa palvelun tuottaja. Omavalvontasuunnitelma tulee päivittää ainakin kerran vuodessa, yhdessä työyhteisön kanssa. Toimintaa tulee arvioida koko ajan, huomioiden laissa säädetyt toimintaedellytykset. Omavalvontasuunnitelma toimii työkaluna, jonka avulla toimintayksikkö pystyy havaitsemaan toimintansa kehittämiskohteet, sekä pitämään yllä laadukkaan palvelun tuottamista. (Valvira 2012 b, 15 – 16, 22.)

Toimintayksikkö on kuitenkin ensisijainen laadun arvioija, siitä kuinka työ on tehty? Millaisia tuloksia on saavutettu? Vastaako palvelu sen hetkiseen tarpeeseen? Työyhteisön tulisi muistaa työnkehittäminen myös arkisten askareiden parissa. Työyhteisön tulisi miettiä omia kehittymistarpeita, missä onnistutaan ja missä löytyy parantamisen varaa? Epäkohdista tulisi puhua avoimesti ja suunnitella toimivampaa vaihtoehtoa. Asiakaspalautteet antavat toimintayksikölle tärkeää tietoa, kun arvioidaan palvelun laatua. Asiakkailla tulisi olla mahdollisuus kertoa, mitä parannettavaa palvelussa voisi mahdollisesti olla.

Arviointia tehtäessä on tärkeää huomioida eri näkökulmat. Kuulla asiakkaiden ja sidosryhmien palaute heidän saamasta palvelusta. Lapsen ja vanhempien sekä sosiaalityöntekijöiden, että muiden yhteistyötahojen palaute palvelusta edesauttaa löytämään palvelun vahvuuksia ja heikkouksia sekä kehittämään palvelua tarvittavaan suuntaan. (Tietoa palvelusta 2013.)

3 LASTENSUOJELUN KESKEISET KÄSITTEET JA PERIAATTEET

Lastensuojelun perustehtävänä on vaikuttaminen lasten yleisiin kasvuoloihin, tukea vanhempia lasten kasvatuksessa sekä itse lastensuojelutyö, perustehtävien tulee olla linkkiytyneinä toisiinsa, ei irrallisina osioina. Lastensuojelun palvelut ovat asuinkunnasta riippumattomia, joihin kaikilla on oikeus, viranomaistoimissa ensisijaisen tärkeää on lapsen edun huomioiminen. (Sosiaaliportti 2013 b.)

Syyt miksi lapsia on sijoitettu joko huostaan otettuina tai avohuollon sijoituksina ovat: hoitamattomuus, koulussa käymättömyys, lapsen oman terveyden vaarantaminen, rajattomuus – ajelehtiminen. Tästä syystä lapset tarvitsevat aikuisen tukea ja saatavilla olevan aikuisen. Aikuisten tulee olla johdonmukaisia ja rajat tulee asettaa selkeästi.

Suomessa on asukasmääriltään erikokoisia kuntia, joten lastensuojelua toteutetaan erilaisin henkilöstörakentein kuin organisaatiomallein, tästä johtuen yhdenmukainen lastensuojelun toteuttaminen on kunnille haasteellista. Asiakkaan oikeus saada laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa sekä kohtelua määritellään laissa (812/2000) sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeus.

Lastensuojelutyön eri vaiheissa käytössä on useita erilaisia työmenetelmiä ja – välineitä, niistä mainittakoon muun muassa; vanhemmuuden roolikartta, jonka tarkoituksena on saada vanhempi hahmottamaan omaa vanhemman roolia mahdollisimman selkeästi. Sekä lastensuojelun alkuvaiheen tilannearvio, sen tavoitteena on lapsen arjen ja elämäntilanteen selvittäminen ja arvioida lastensuojelun asiakkuuden tarve ja verkostokartta, jonka avulla pystytään kartoittamaan asiakkaan olemassa olevia tukiverkostoja. Lastensuojelutyössä käytössä on myös erilaisia kortteja, joiden avulla käydään läpi esimerkiksi tunnetiloja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Avohuollon työmenetelmät ja – välineet voivat poiketa kuntakohtaisesti hyvinkin paljon toisistaan, kuten myös sijaishuoltopaikoilla on käytössä erilaisia menetelmiä.

3.1 Avohuollon tukitoimet

Avohuollon tukitoimiin on lastensuojelulain 34. §:n (Lastensuojelulaki 417/2007) mukaan ryhdyttävä aikaleimalla mikäli,

- kasvuolosuhteet eivät turvaa tai ne vaarantavat lapsen kehitystä ja terveyttä tai
- lapsi vaarantaa omalla käyttäytymisellään kehitystään tai terveyttään.

Keskeinen periaate lastensuojelussa on tukea lapsen vanhempia ja huoltajia lapsen kasvatuksessa. Lapsen myönteistä kehitystä pyritään tukemaan ja edistämään avohuollon tukitoimien avulla, pyrkimyksenä myös vahvistaa lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien henkilöiden kasvatumahdollisuuksia ja – kykyä. (Sosiaaliportti 2013 c.)

Ensisijaisesti lasta ja perhettä pyritään tukemaan avohuollon tukitoimin. Avohuollon tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä lapsen sekä vanhempien ja huoltajien että muiden lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien osapuolten kanssa, lastensuojelulaki 34 §. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Avohuollon tukitoimien avulla tuetaan lasta ja hänen perhettä omassa elinympäristössä muun muassa neuvonnan ja ohjauksen avulla sekä järjestämällä tukihenkilö tai – perhe lapselle tai tuetaan taloudellisesti, sopivia tukimuotoja räätälöidään perheen tarpeiden mukaan. Lastensuojelulain 36. § määrittelee, mitkä tukitoimet ja palvelut kunnalla on oltava käytettävissä. Avohuollon tukitoimet eivät aina ole riittäviä lapsen edun ja tarpeiden mukaiseen huolenpitoon, näin ollen lapsi joudutaan sijoittamaan kodin ulkopuolelle. (Taskinen 2007, 16, 41 – 42.)

Avohuollon tukitoimena lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti kodin ulkopuolelle yksin. Sijoitus avohuollon tukitoimena edellyttää aina huoltajan suostumusta sekä 12 vuotta täyttäneellä lasta on kuultava. Lastensuojelulain 37. §:n mukaan sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen:

- 1) lapsen tue tarpeen arvioimiseksi,

2) lapsen kuntouttamiseksi tai

3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Sijoitusta ei avohuollon tukitoimena voi tehdä, mikäli edellytykset huostaanottoon täytyvät, avohuollon sijoitus ei siis ole vaihtoehto huostaanotolle. Lapsen toistuvaa sijoitusta avohuollon tukitoimena on myös vältettävä, ellei tilanne ole aivan välttämätön esimerkiksi huoltajan sairaus ja siitä johtuvat hoitajaksot. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Kaikki huoltajien oikeudet säilyvät avohuollon sijoituksessa huoltajilla, halutesaan huoltajat voivat vaatia vaikkapa lapsen välitöntä kotiinpaluuta. Rajoitustoimenpiteitä ei lastensuojelulaitoksissa pystytä toteuttamaan, mikäli lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena, se voi puolestaan tuoda omanlaisia haasteita lastensuojeluyksikön arkeen kun sijoitusmuodosta riippuen joudutaan soveltamaan erilaisia sääntöjä lapsille. (Taskinen 2007, 44.)

3.2 Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollon päämääränä on turvata lapsen hyvinvointi yksilöllisine toiveineen ja tarpeineen sekä lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys. Lastensuojelulain 49. §:ssä määritellään sijaishuolto, sijaishuolto tarkoittaa kiireellisesti sijoitetun, huostaan otetun sekä väliaikaisen hallinta-oikeuden määräyksen (lastensuojelulaki 83. §) nojalla lapsen kasvatusta ja hoitoa kodin ulkopuolella. (Sosiaaliportti 2013 a.)

Sijaishuolto on mahdollista järjestää perhehoitona, ammatillisessa perhekoivissa, laitoshuoltona tai muuten lapsen tarpeita edellyttämällä tavalla. Jos lapsi on palaamassa kotiin, kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen voidaan lapsi sijoittaa väliaikaisesti, korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi, vanhemman tai muun huoltajan kasvatettavaksi ja hoidettavaksi tai kun sijoitus kotiin on muusta syystä perusteltua ja lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lapsen sijaishuollosta aiheutuvista kuluista vastaa se kunta, missä sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt, kunnan vastuulla on, että lapsen sijaishuoltopaikka vastaa lapsen tarpeisiin ja on lapsen edun mukainen. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa on harkittava tarkasti, tukeeko kyseinen paikka lapsen tervettä kasvua ja kehitystä sekä onko kyseinen paikka juuri kyseiselle lapselle paras mahdollinen. Sijaishuoltopaikan huolellisen valinnan tarkoituksena on ehkäistä sijoituspaikan vaihtumista: mikäli sijoituspaikka vaihtuu usein, se voi tuoda turvattomuuden tunnetta. Lapsi ei kiinny ja näin ollen se voi olla vahingollista lapsen kehitykselle. (Saastamoinen 2010, 7, 102.) Sijaishuollon aikana lapsella tulee olla oikeus hyvään kohteluun.

3.3 Huostaanotto

Lastensuojelulain 40 §:n mukaan lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan sekä järjestettävä lapselle sijaishuolto, mikäli

- puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai
- lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Huostaanoton edellytyksenä on, että huostaanoton perusteista jompikumpi täyttyy, myöskään avohuollon tukitoimet eivät ole olleet mahdollisia, riittäviä tai sopivia, huostaanottoa järjestettäessä tulee myös arvioida, että sijaishuolto on lapsen edun mukaista. (Saastamoinen 2010, 24.)

Huostaanotto ei siis koskaan ole ensisijainen toimenpide. Ainoastaan kärjistyneessä kriisitilanteessa, jolloin mitään muita keinoja ei ole käytettävissä lapsen turvallisuuden takaamiseksi. Huostaanoton tarkoituksena on aina auttaa lasta sekä hänen perhettä, ei toimia heitä vastaan. Huostaanotto perustuu aina lakiin, eikä se ole rangaistus lapselle tai vanhemmille. Lastensuojeluasiakkuutta pidetään usein häpeällisenä asiana, vaikka siinä ei ole mitään hävettävää, olemme kaikki erilaisia ja koemme tilanteet eri tavalla, toisille riittää apu-

na pelkkä keskustelu ja toiset taas tarvitsevat konkreettisempaa apua ja tukea.

Huostaanotto on aina toistaiseksi voimassa oleva. Huostaanotto valmistellaan aina kahden työntekijän parityönä. Sosiaalityöntekijä, joka on vastuussa lapsen asioista, on päävastuussa huostaanoton valmistelussa. Työparin tulee olla henkilö, joka on riittävästi perehtynyt lastensuojeluun esimerkiksi sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä. Huostaanotto valmistellaan yhdessä perheen tai sellaisen osapuolen kanssa kuka on ollut vastuussa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta, juuri ennen huostaanoton valmistelua. (Saastamoinen 2010, 24 – 25.)

Lapsen kannalta olisi tärkeää, että vanhemmat tai muu lapsesta vastaava henkilö hyväksyisi sijoituksen, näin ollen lapsen olisi luultavasti helpompi kotiutua sijoituspaikkaan, lapsella olisi ikään kuin lupa asettua asumaan sijoituspaikkaan ja usein vanhempien myönteinen suhtautuminen vaikuttaa positiivisesti myös lapseen.

Lapsi voidaan sijoittaa myös kiireellisesti, silloin kyse on akuutista tilanteesta ja lapsi on välittömässä vaarassa. Kiireellinen sijoitus on voimakasta puuttumista, se on viimeinen keino kun muita toimenpiteitä ei ole lapsen turvaamiseksi. Usein kiireelliset sijoitukset tapahtuvat virka-ajan ulkopuolella.

Kiireelliseen sijoitukseen voi syynä olla esimerkiksi vanhempien kykenemättömyys hoitaa lasta humalatilaa, onnettomuuden tai sairauden vuoksi. Lapsen kiireellinen sijoitus voi perustua myös lapsen omaan elämäntapaan tai käyttäytymiseen, lapsi on vaaraksi itse itselleen.

Ennen kiireellistä sijoitusta tulee kuulla lapsen ja vanhempien tai lapsesta vastaavan henkilön mielipide. Tarkoituksena on selvittää, kuinka hoito voitaisiin järjestää muulla tavoin tai onko sijoitus vastentahtoinen. Kiireellinen sijoitus on voimassa enintään 30 päivää, ellei päätöstä huostaanotosta tai hakemusta huostaanotosta hallinto-oikeuteen ole sinä aikana tehty. (Saastamoinen 2010, 39 – 42, 47 - 49.) Mikäli tilanne kotona kuitenkin rauhoittuu, lapsi voidaan palauttaa kotiin ja jatkossa turvalliset kasvuolot pyritään turvaamaan avohuollon

tukitoimin. Kiireellinen sijoitus päättyy, kun perustetta sijoitukselle ei ole tai määräajat umpeutuvat.

3.4 Jälkihuolto

Jälkihuolto on nuorelle vapaaehtoista. Mikäli nuori kieltäytyy tarjotusta jälkihuollosta, voi hän pyytää sitä ennen kuin täyttää 21 vuotta. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy, kun nuori täyttää 21 vuotta, tai viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on sijoituksen päättymisen jälkeen ollut lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojelulain mukaan jälkihuolto (75 §) tulee järjestää:

- sijaishuollon päättymisen jälkeen,
- avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, mikäli sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut yksin lapseen. (Kananoja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen & Seppänen 2007, 160 - 161.)

Jälkihuollon tarkoitus on tukea sekä helpottaa nuoren, siirtymistä sijaishuollosta itsenäiseen asumiseen, kunta on apuna tarjoten avohuollon tukitoimia ja antaa mahdollisesti taloudellisen tuen. Jälkihuolto järjestetään aina yksilöllisen tarpeen mukaan. Jälkihuoltosuunnitelmassa arvioidaan ja kartoitetaan jälkihuollon tarve. Suunnitelmaan kirjataan erityisen avun ja tuen tarve sekä tukitoimet ja palvelut joita on käytettävissä. (Saastamoinen 2010, 62.)

4 LAATUKÄSIKIRJAN TARKOITUS

Laatukäsikirja on ikään kuin perehdytyskansio, se voisi olla nimeltään myös toimintakäsikirja. Laatukäsikirjaan kootaan kyseisen yrityksen toimintaohjeet, se pitää sisällään kaiken tarvittavan tiedon muun muassa yrityksen toiminnasta, työyhteisöstä, työmenetelmistä, dokumentoinnista. (Ruosu & Holma 2004, 61). Laatukäsikirjan avulla voidaan parantaa kilpailukykyä muihin vastaaviin yrityksiin nähden. Laatukäsikirjaa voi hyödyntää esimerkiksi kuntien kilpailuttaessa yksityisiä lastensuojeluyksiköitä. Laatukäsikirjasta ilmenevät yksikön sijainti ja tilat sekä työn tavoitteet ja työssä käytettävät työmenetelmät.

Laatukäsikirja ei siis ole vain tuotos joka on tehty, vaan laatukäsikirjaa tulisi myös päivittää. Samoin tulisi tarkkailla, toteutuuko laatukäsikirjassa kerrottu toiminta. Laatukäsikirja ei siis ole viranomaisille tehty tuotos, vaan se tehdään tueksi työyhteisössä tehtävälle työlle, jotta kaikki tietävät, kuinka kyseisessä työyhteisössä toimitaan ja mihin toiminnalla pyritään. Laatukäsikirja tulisi luoda yhteistyössä työyhteisön kanssa, jotta kaikki olisivat motivoituneita ja sitoutuneita laatukäsikirjan määrittämiin tavoitteisiin. (Ruosu & Holma 2004, 61 – 62.)

Toiminnan kannalta hyödyllisiä voisivat olla esimerkiksi suunnittelupäivät, jossa työyhteisö yhdessä pystyisi keskustelemaan, onko tavoitteisiin päästy ja mitä tulisi tehdä, että tavoitteet saavutettaisiin. Riittävän usein pidetyt palaverit vahvistavat työyhteisön tiedonkulkua sekä tukevat sovittujen asioiden hoitamista tavoitteiden mukaisesti, ilman informaatiokatkoja.

Tarkastelemalla laatukäsikirjassa olevia asioita, voi työyhteisö miettiä toteutuvatko luvatut asiat ja vastaako toteutettu palvelu laatukäsikirjan sisältöä. Laatukäsikirjan avulla työntekijöiden työnkuva selkeytyy: työntekijät tietävät, mitä heiltä odotetaan, kun työn tavoitteet ovat selkeästi esillä laatukäsikirjassa. Lastensuojelutyössä palautteen saaminen suoraan lapselta ja perheeltä sekä yhteistyötahoilta on ensisijaisen tärkeää ajateltaessa työn kehittämistä ja pohdittaessa vastaako tuotettu palvelu kysyntään.

Laatukäsikirjan ydinasioita ovat muun muassa kuvaus toimintaympäristöstä sekä organisaation tehtävät, keskeinen toimintaperiaate ja perusarvot, yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden määrittely, toiminnan kehittäminen ja parantaminen sekä kuvaus keskeisten palveluiden toteuttamisesta. (Ruosu & Holma 2004, 58.)

Laatukäsikirja voi olla monipuolinen tai suppea, yksiselitteistä ohjetta ei laatukäsikirjan muodosta ole olemassa. Laatukäsikirjan sisällön laajuuteen vaikuttavat toiminnan luonne ja organisaation koko. Laatukäsikirja voi olla sähköisessä tai kirjallisessa muodossa. Se tulee olla aina henkilöstön saatavilla. (Ruosu & Holma 2004, 58.)

Laatukäsikirjaa luotaessa tulee kuitenkin huomioida, että teksti ei ole vain kaunista luettavaa, vaan kirjattuihin asioihin tulee palata miettien, toteutuvatko

laatukäsikirjaan kirjatut asiat sekä keskustella työyhteisön kanssa mahdollisista muutoksista, sillä mikään toiminta ei kehity itsekseen ja tänä päivänä ihmiset vaativat laadukkaita palveluita sekä vastinetta rahalle. Luotaessa laatukäsikirjaa lastensuojeluyksikköön tulee huomioida, että laatukäsikirja on juuri kyseisen yksikön tarpeita vastaava.

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOTEUTUS

Saatuani tiedon opiskelupaikasta marraskuussa 2011 puhuin työnantajan kanssa alustavasti, että opinnäytetyönäni voisi mahdollisesti olla laatukäsikirjan laatiminen pienryhmäkoti Päivilään, sillä Pienryhmäkoti Päivilässä ei ole laatukäsikirjaa. Sopimus opinnäytetyöstä kirjoitettiin huhtikuussa 2013. Toukokuun 2013 tiimipalaverissa kerroin työyhteisön jäsenille, että opinnäyte-työni tulee olemaan laatukäsikirja pienryhmäkoti Päivilään. Samaisessa tiimipalaverissa kerroin laatukäsikirjan tarkoituksesta, sekä avasin hieman käsitettä laatu.

Lastensuojelutyötä, kuin mitä muutakin työtä, tulisi arvioida ja kehittää kaiken aikaa, riippuen kulloisestakin tilanteesta talossa, sillä pienet lapset tarvitsevat eri asioita kuin vanhemmat lapset. Jatkuva työn arviointi auttaa myös huomaamaan sekä tunnistamaan ongelmakohtat, jotka vaativat muutosta. Ilman työn arviointia työstä voi tulla niin sanottua liukuhihnatyöskentelyä ja työstä voi puuttua tavoitteellinen toiminta. Jotta työpaikkani pienryhmäkoti Päivilä pysyisi mukana kehityksessä ja pystyisi tarjoamaan laadukasta palvelua, tulee laatukäsikirjan olla olemassa sekä sitä tulee päivittää sitä tarpeen mukaan.

Opinnäytetyöni tavoitteena on laatia laatukäsikirja yhdessä työyhteisön kanssa. Laatukäsikirjan tarkoitus on olla pienryhmäkoti Päivilän näköinen ja pienryhmäkoti Päivilän tarpeita vastaava. Laatukäsikirja tulee kirjallisessa muodossa. Laatukäsikirjan tavoitteena on tuoda selkeästi esiin pienryhmäkoti Päivilän toiminta-ajatus ja tavoitteet, työtä ohjaavat arvot, toiminnan arviointi ja kehittäminen, asioita jotka vaikuttavat laadukkaaseen palveluun.

Kun kerroin työyhteisön jäsenille, että opinnäytetyönäni teen laatukäsikirjan pienryhmäkoti Päivilään, otettiin ajatus avoimesti vastaan, koska työlle oli todellinen tarve. Kesällä 2013 tein pienen kyselyn työyhteisön jäsenille, jotta voisin kartoittaa heidän ajatuksiaan laatukäsikirjasta. Kyselyssä kysyin heidän

ajatuksia siitä, mitä laatukäsikirja heidän mielestään pitää sisällään, ketkä ovat heidän mielestä pienryhmäkoti Päivilän asiakkaita sekä pyysin jokaista kirjamaan viisi omaa työtä ohjaavaa arvoa.

Loppukesästä kävimme tiimipalaverissa läpi laatukäsikirjan tulevaa sisältöä, perustuen kyselystä saamiini vastauksiin. Olin tehnyt vastauksista yhteenvedon, ja sen pohjalta alkoi muodostua sisältö laatukäsikirjaan. Esittelin samalla tutkimussuunnitelman ja siihen liittyvän aikataulun. Tarkoituksena oli työskennellä työyhteisön kanssa koko prosessin ajan. Syksyllä työn piti edetä toimintakuvauksen laadinnalla työyhteisön kanssa, miettien toiminnan arvoja, laatu-lupausta, toimintatapoja sekä hoito- ja kasvatuserämenetelmiä. Mutta jouduin keskeyttämään opinnäytetyön tekemisen terveydellisistä syistä.

Kevättalvella 2014 pääsin jälleen opinnäytetyön pariin. Aloitin opinnäytetyön teoreettisen puolen kirjoittamisen. Varsinaisen laatukäsikirjan työstäminen alkoi toukokuussa; silloin myös ymmärsin, ettei pienryhmäkoti Päivilän toiminnanjohtaja ollut valmis järjestämään työyhteisölle yhteistä aikaa laatukäsikirjan laadintaan, kuten olin tutkimussuunnitelmassani suunnitellut.

Ensimmäisellä työskentelykerralla mukanani oli raakaversio sisällysluettelosta, jonka olin tehnyt kyselystä saamieni ja tiimipalaverissa puhuttujen asioiden perusteella. Keskustelujen myötä sisällysluettelo muuttui pikkuhiljaa ja lopulliseen muotoon sisällysluettelo tuli kolmannella käyntikerralla. Lopullinen sisällysluettelo on seuraavanlainen:

- 1 JOHDANTO
- 2 LAADUKASTA LASTENSUOJELUA
- 3 PIENRYHMÄKOTI PÄIVILÄ
  - 3.1 Sijainti ja tilat
  - 3.2 Toiminta-ajatus ja tavoitteet
- 4 KASVUN JA KUNTOUTUKSEN PROSESSIKUVAUS

- 5 TYÖMENETELMÄT
  - 5.1 Verkostotyö ja verkostokartta
  - 5.2 Ratkaisukeskeinen toimintamalli
  - 5.3 Kuvat
  - 5.4 Ryhmätheraplay
  - 5.5 Toiminnalliset menetelmät
  - 5.6 Kasvatuskumppanuus
  - 5.7 Läheisneuvonpito
- 6 TOIMINTAA OHJAAVAT YLEISET PERIAATTEET JA ARVOT
  - 6.1 Toiminnan arviointi ja kehittäminen
- 7 ASIAKASSUUNNITELMAT
- 8 DOKUMENTOINTI
- 9 YHTEISTYÖ VANHEMPIEN SEKÄ LAPSELLE LÄHEISTEN IH-
MISTEN KANSSA
- 10 TYÖYHTEISÖN HYVINVOINTI

Työpaikalla käyntien yhteydessä kävimme läpi sisällysluettelon mukaisia asioita. Olin jo ennalta itse kirjoittanut ja avannut kohtia hieman, niin työ sujui joutavammin. Esimerkiksi arvot, mitkä kirjattiin laatukäsikirjaan, tulivat aiemmin tehdyn kyselyn perusteella. Kyselystä nousi selkeästi esiin neljä työtä ohjaavaa arvoa. Toiminnanjohtaja oli myös itse miettinyt arvoja ja hyväksyi kirjamani arvot. Koska yhteistä keskusteluaikaa ei järjestetty, ajattelin avata arvoja niin, että olin jättänyt työpaikalle paperin, johon jokainen sai laittaa ajatuksia kustakin arvosta sekä mitä tietty arvo heidän mielestään tarkoittaa. Tarkoituk-

sena oli, että kaikkien mielipiteet ja ajatukset tulisi huomioonotetuksi. Kuitenkaan kukaan ei ollut ajatuksiaan paperille kirjannut, joten arvojen avaaminen jäi toiminnanjohtajan sekä minun vastuulleni. Keskustelimme arvoista, jotka myöhemmin koostin laatukäsikirjaan.

Kirjoitin tiiviisti laatukäsikirjaa keskustelujen ja oman työkokemuksen pohjalta, vein aina käyntien yhteydessä tuoreimman version laatukäsikirjasta työpaikalla, jotta työyhteisön jäsenet pystyvät halutessaan lukemaan ja mahdollisesti lisäämään mielipiteitään, halusin myös, että työyhteisössä olisi tieto, missä vaiheessa laatukäsikirja on menossa ja mitä siihen oli milloinkin kirjattu. Toimitin 20.5.14 laatukäsikirjan työpaikalleni, ja noin kuukauden ajan oli työyhteisöllä aikaa tutustua ja kirjoittaa kommentteja laatukäsikirjaan. Kesäkuussa 2014 tein vielä muutaman käynnin työpaikalle, jolloin kävin keskustelua laatukäsikirjasta toiminnanjohtajan kanssa.

Laatukäsikirjan puitteissa tapahtuvia käyntejä työpaikalle tuli kuusi, kävin työpaikalla sekä aamuisin että iltaisin, sillä yhteistä, koko työyhteisön käsittävää aikaa ei järjestetty. Joten tapasin lähinnä toiminnanjohtajaa, yhden kerran tapasin vain ohjaajia. Mielestäni tässä prosessissa erityisen tärkeää olisi ollut toiminnanjohtajan tuki ja ymmärrys sitä kohtaan, että tämän kaltainen käsikirja vaatii koko työyhteisön panosta. Sillä minulla ei ole oikeutta vaatia työntekijöitä kokoontumaan omalla ajallaan pohtimaan työasioita. Itse olisin toivonut yhteisiä tiimipalavereja, niin silloin koko työyhteisö olisi jollakin lailla osallistunut laatukäsikirjan laadintaan ja näin ollen myös motivoitunut miettimään asioita, sekä sitoutumaan laatukäsikirjaan kirjattuihin asioihin. Nyt laatukäsikirja on syntynyt lähinnä minun sekä toiminnanjohtajan yhteistyönä. Ohjaajat joita tapasin, antoivat vain muutamia kommentteja.

6 OMA ARVIOINTI

Opinnäytetyön tuloksena syntyi laatukäsikirja, johon työyhteisö oli tyytyväinen. Ennen kuin varsinainen työskentely laatukäsikirjan parissa alkoi, oli työyhteisö motivoitunut laatukäsikirjan laadintaan ja asiasta puhuttiin työvuorojen lomassa, mutta jäätyäni sairauslomalle ja siihen perään opintovapaalle, on laatukäsikirjan laadinta ollut lähinnä minun harteillani, toki toiminnanjohtaja on antanut kommentteja ja mielipiteitä mahdollisista lisäyksistä laatukäsikirjaan.

Itseäni mietityttää, onko työyhteisö halukas sitoutumaan laatukäsikirjan sisältöön, koska he eivät olleet osallisina sen laadinnassa, joten jääkö laatukäsikirja vain käyttämättömänä kaapinhyllylle. Vaikka toisaalta ymmärrän sen, että ilman yhteistä palaveri aikaa on hankala keskittyä puhumaan laatukäsikirjan asioista, kun lapset ovat paikalla ja lapsia varten pienryhmäkoti Päivilässä työskennellään.

Olisin toivonut, että toiminnanjohtaja olisi järjestänyt yhteistä palaveri aikaa laatukäsikirjan laadintaan, sillä ilman yhteistä palaveri aikaa, on haasteellista saada koko työyhteisö osallistuminen. Pienryhmäkoti Päivilässä tehdään vuorotyötä kiertävän työvuorotaulukon mukaan, enkä itsekkään pystynyt kaiken aikaa työpaikallani päivystämään.

Loppujen lopuksi työ kuitenkin edistyi, ja laatukäsikirja valmistui. Ennen opinnäytetyön aloittamista, minulla oli selkeä visio, kuinka työ edistyy ja miten aikataulut menee. Aina kaikki ei onnistu suunnitelmien mukaan, vaan on sopeuduttava muuttuviin tilanteisiin.

Itse olen tyytyväinen laatukäsikirjan lopputulokseen, vaikka opinnäytetyön tekeminen onkin ollut pitkä prosessi ja vaatinut paljon työtunteja. Opinnäytetyötä tehdessäni olen kahlannut läpi erilaisia laatuun sekä lastensuojeluun liittyvää aineistoa niin kirjoista kuin internetistä. Työskentelyn pienryhmäkoti Päivilässä olen aloittanut elokuussa 2005, joten taustatietoa pienryhmäkoti Päivilän laatukäsikirjaan tulevista asioista minulle on kertynyt työvuosien aikana paljon.

Opinnäytetyötä tehdessäni korostui jatkuvan kehittämisen tärkeys. Koulutukset ja työnohjaus ovat henkilöstölle tärkeitä: henkilöstön hyvinvointi vaikuttaa suoraan työnlaatuun ja sitä kautta myös lasten hyvinvointiin. Henkilöstö on lastensuojelutyötä tehtäessä avainasemassa ajateltaessa palvelun laatua.

Opinnäytetyötä tehdessäni pienryhmäkoti Päivilän henkilöstö koostui kuudesta ohjaajasta, jotka vaihtuvat päivän mittaan. Meistä kaikilla on erilainen tapa ajatella laatua ja sitä, mitä se pitää sisällään. Siitä syystä työmenetelmien, toiminta-ajatuksen ja tavoitteiden tulee olla selkeästi kaikkien tiedossa. Työtä tehtäessä koko henkilöstön tulisi noudattaa yhdessä määriteltyjä asioita, jotta tuo-

tettu palvelu olisi mahdollisimman tasalaatuista ja laadukasta riippumatta vuorossa olevista työntekijöistä.

Lopullisesta laatukäsikirjan versiosta sain kiitosta työyhteisöltä ja toiminnanjohtajalta sekä pahoitteluja, että heidän panostuksensa laatukäsikirjan laadinnassa oli ollut erittäin vähäinen.

Jatkossa voisi ajatella, että pienryhmäkoti Päivilään tehtäisiin selkeät asiakas-tyytyväisyyskyselylomakkeet. Niiden avulla saisi tietoa tuotetun palvelun laadusta. Kysely lomakkeet tulisi suunnitella siten, että niiden avulla saisi tietoa niin lapselta kuin perheeltäkin sekä sosiaalityöntekijöiltä ja muilta mahdollisilta yhteistyötahoilta.

LÄHTEET

Kanaoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tietoa palvelusta. 2013. Kulmat.fi. Saatavissa: <http://www.kulmat.fi/laadunkehittaminen/tyokaluja/oman-toiminnan-arviointi-ja-jatkuva-parantaminen> [viitattu 19.5.14].

Arviointi ja laadunhallinta. 2014. Kunnat.net. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tuke/arviointi-laatu/Sivut/default.aspx> [viitattu 19.5.14].

Kääriäinen, A. 2006. Alkuvaiheen tilannearviointi lastensuojelussa – opas. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lastensuojelun laatusuositus. 2014. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=9882186&name=DLFE-30055.pdf [viitattu 6.9.14].

Lastensuojelun kansalliset laatusuositukset. Sosiaaliportti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/c23e4cee-ea10-47c0-9eba-9bff9e06e2bc/Lastensuojelun+kansallinen+laatusuositus.pdf> [viitattu 19.5.14].

Piiroinen, H. (toim.) 2000. SOS – Lapsikylä, Laatukäsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala A. (toim.) 2005. Lastensuojelu tänään. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Quality knowhow Karjalainen Oy. 2006. Mitä laatu tarkoittaa ja kuinka on saavutettu tämän päivän laatuun? Saatavissa: <http://www.qk-karjalainen.fi/fi/artikkelit/mitae-laatu-tarkoittaa-ja-kuinkauttu-taemaen-paeivaen-laatuun-on/> [viitattu 5.2.14].

Rousu, S. & Holma, T. 2004. Lastensuojelupalvelujen laadunhallinta. Suomen kuntaliitto. Saatavissa: http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=167 [viitattu 27.2.14].

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sosiaaliportti. 2013 a. Sijaishuolto. Päivitetty 28.5.2013. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/> [viitattu 6.2.14].

Sosiaaliportti. 2013 b. Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/ [viitattu 19.5.14].

Sosiaaliportti.fi. 2013 c. Päivitetty 29.10.13. Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/#Avohuollon_j_rjest_minen [viitattu 6.2.14].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Sosiaalityöllä tuetaan yksilöä ja yhteisöä. Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalityo [viitattu 15.6.14].

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) soveltamisopas. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Lastensuojelun käsikirja. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet> [viitattu 6.9.14].

Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit. 2004. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valvira. 2012 a. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus. Saatavissa:

http://www.valvira.fi/files/tiedostot/s/i/Sijaishuollon_valvontaohjelma.pdf [viitattu 27.2.14].

Valvira. 2012 b. Omavalvonta yksityisessä sosiaalihuollossa. Saatavissa:)

http://www.valvira.fi/files/tiedostot/v/a/Valvira_ohje_7_2012_.pdf [viitattu 1.3.14].

Valvira. 2014. Sosiaalihuolto. Saatavissa:

http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/sosiaalihuolto [viitattu 27.2.14].

PIENRYHMÄKOTI PÄIVILÄ LAATUKÄSIKIRJA

SISÄLLYS

1 JOHDANTO

2 LAADUKASTA LASTENSUOJELUA

3 PIENRYHMÄKOTI PÄIVILÄ

3.1 Sijainti ja tilat

3.2 Toiminta-ajatus ja tavoitteet

4 KASVUN JA KUNTOUTUKSEN PROSESSIKUVAUS

5 TYÖMENETELMÄT

5.1 Verkostotyö ja verkostokartta

5.2 Ratkaisukeskeinen työmenetelmä

5.3 Kuvat ja kortit

5.4 Ryhmätheraplay - menetelmä

5.5 Toiminnalliset menetelmät

5.6 Kasvatuskumppanuus

5.7 Läheisneuvonpito

6 TOIMINTAA OHJAAVAT YLEISET PERIAATTEET JA ARVOT

6.1 Toiminnan arviointi ja kehittäminen

7 ASIAKASSUUNNITELMAT

8 DOKUMENTOINTI

9 YHTEISTYÖ VANHEMPIEN SEKÄ LAPSELLE LÄHEISTEN IHMISTEN KANSSA

10 TYÖYHTEISÖN HYVINVOINTI

LÄHTEET

1 JOHDANTO

Laatukäsikirjassa kuvataan sanalla lapsi kaikkia 0 – 18 -vuotiaita. Laatukäsikirjan tarkoitus on toimia ohjenuorana pienryhmäkoti Päivilän henkilöstölle sekä markkinoinnin välineenä. Pienryhmäkoti Päivilän tavoitteena on taata lapselle mahdollisimman hyvä ja turvallinen lapsuus, jotta lapsi voi kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi sekä kykenee hallitsemaan omaa elämäänsä ja kantamaan vastuun itsestään. Pienryhmäkoti Päivilän toiminta pohjautuu lastensuojelulakiin, palvelu tuotetaan lastensuojelulain (417/2007) säännösten mukaisesti. Kilpailutusten myötä toimintaa sitovat kuntakohtaiset sopimukset. Laatukäsikirjassa pienryhmäkoti Päivilää kuvataan sanalla Päivilä.

2 LAADUKASTA LASTENSUOJELUA

Lastensuojelulain 1 § mukaan: ”lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.” (Finlex). Palvelun tuottaja vastaa ensisijaisesti palvelun laadusta ja lainmukaisuudesta. Perustan laadukkaaseen lastensuojeluun antaa lastensuojelulaki. Keskeisintä laadukkaassa lastensuojelussa on asettaa lapsen tarpeet työskentelyn lähtökohdaksi, muistaen varmistaa lapsen osallisuus ja selvittää lapsen mielipiteet.

Lastensuojelutyössä tulee aina huomioida, ettei lapsen kehitys ja kasvu ole vaarassa. Toteutettaessa laadukasta lastensuojelutyötä, tulee lapsen perhettä kunnioittaa ja työn tulee olla rehellistä ja avointa, suunnitelmallista sekä johdonmukaista. Lapsen edun mukaista on hyvän yhteistyön rakentuminen henkilöstön ja vanhempien välille. Usein aikuisten yhteistyö heijastuu suoraan lapsen hyvinvointiin. Dokumentointi tulee hoitaa systemaattisesti ja huolellisesti.

Laadukkaan ja suunnitelmallisen lastensuojelutyön tärkeä osa on arviointi, esim. kuinka lapsen ja perheen tilanne on edennyt. Asiakassuunnitelma on tärkeä väline lastensuojelutyön arvioinnissa, sen perusteella luodaan uudet tavoitteet. (Sosiaaliportti.fi. Lastensuojelun kansalliset laatusuositukseset.)

Lokakuussa 2011 tuli voimaan laki yksityisistä sosiaalipalveluista. Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien on laadittava omavalvontasuunnitelma, Valvira vastaa omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta. Omavalvontasuunnitelman avulla voidaan kehittää ja seurata toimintayksikön laatua päivittäisessä työssä. Omavalvontasuunnitelman ideana on löytää palvelussa esiintyvät epäkohdat sekä riskiä aiheuttavien tekijöiden tunnistaminen, jotta ne pystytään ehkäisemään ja korjaamaan nopeasti. Omavalvontasuunnitelma tulisi olla julkisesti esillä toimintayksikössä, omavalvontasuunnitelman toteutumista seuraa palvelun tuottaja. Omavalvonta on toiminnassa toteutettavaa laadunhallintaa. (Valvira, 3013.)

3 PIENRYHMÄKOTI PÄIVILÄ

Pienryhmäkoti Päivilä on yksityinen palveluntuottaja, laitosluvilla toimiva lastensuojelun yksikkö, joka tarjoaa lastensuojelulain mukaista ympärivuorokautista laitoshoidtoa. Päivilä on perustettu toiminimiluvalla kesäkuussa 2005, osakeyhtiöluvalla Päivilä sai vuonna 2012 joulukuussa. Päivilä on koti lastensuojelulain perusteella sijoitetuille lapsille joko lyhyt- tai pitkäaikaiseen asumiseen, aina lapsen täyttäessä 18 – vuotta. Päivilässä voi samanaikaisesti asua viisi lasta. Jälkihuoltoa Päivilästä käsin ei järjestetä.

Päivilän ohjaajat ovat koulutukseltaan sosionomeja (AMK), lähihoitaja ja päivähoitaja, osalla ohjaajista on usean vuoden työkokemus lastensuojelutyöstä. Päivilässä jokaisella lapsella on nimetty omahoitaja. Omahoitaja hoitaa pääsääntöisesti kaikki lapsen asiat sekä on yhteydessä vanhempiin, sukulaisiin ja muihin tarvittaviin yhteistyötahoihin.

3.1 Sijainti ja tilat

Pienryhmäkoti Päivilä sijaitsee Kotkassa, Aittakorvessa, rauhallisella omakotitaloalueella, josta on hyvät julkisen liikenteen kulkuyhteydet. Päivilän läheisyydestä löytyy päiväkotiki sekä seurakunnan kerho, koulu, terveyskeskus, kauppa ja erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Päivilän oma kesäpaikka on, vanha kansakoulu, mikä sijaitsee Kuutsalon saarella, siellä käydään mahdollisuuksien mukaan.

Päivilä toimii omakotitalossa jossa on huoneet viidelle lapselle sekä yhteinen keittiö, olohuone, wc:t tytöille ja pojille sekä sauna ja pesutilat. Talossa on yksi ylimääräinen huone, mikä on erillään talon muista huoneista. Huonetta voidaan käyttää, mikäli lapsi tarvitsee selkeää omaa rauhaa ja tilaa rauhoittua. Huone on myös käytettävissä mahdollisia vierailijoita varten.

Päivilä on sisustettu kodinomaisesti, talossa ei ole laitospaisia kalusteita ja viihtyvyyttä pyritään pitämään yllä mm. aidoin kasvein. Päivilässä koetetaan välttää kaikenlaista laitospaisuutta, kuten kyltein olevat ohjeet ja kiellot. Pihalue on aidattu, turvallinen leikkialue, pihalla on myös hiekkalaatikko sekä pensaita, talon sisäpihan edusta on laatoitettu ja siinä on oiva paikka opetella vaikka pyöräilyä. Päivilä ei erotu korttelin muista taloista yleisilmeeltään.

3.2 Toiminta-ajatus ja tavoitteet

Toiminta-ajatuksena on turvata lapsen hyvä arki sekä tukea lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä, ikätasonsa mukaan, kodinomaisessa ympäristössä, turvallisten ja välittävien aikuisten läsnä ollessa. Sijoitetut lapset tarvitsevat aikuisen tukea ja saatavilla olevan henkilöstön. Henkilöstön tulee olla johdonmukaisia ja rajat tulee asettaa selkeästi.

Päivilässä pyritään tukemaan lapsen osallisuutta arjen askareissa sekä tukea ja turvata lapsen säännöllistä arkirytmää (syöminen, nukkuminen, ulkoilu jne.). Terve kasvu ympäristö tasapainottaa lapsen elämää, luoden turvallisuuden tunteen. Päivilän tavoitteena on antaa lapselle turvallinen kasvu- ja kehitysympäristö sekä mahdollistaa lapsen yksilöllinen kasvu ja kehitys.

Aito välittäminen sekä arjen rutiinit luovat taitoja selviytyä aikuisuuteen. Tavoitteena on kasvattaa lapsi vastuuntuntoiseksi ja eheäksi aikuiseksi. Päivilän henkilökunnan pedagoginen osaaminen mahdollistaa psyykkisesti oireilevien lasten kasvatuksellisen kuntoutuksen. Kasvatuksessa pyritään tukemaan positiivisten voimavarojen löytämistä sekä itsetunnon kehittymistä.

Päivilässä työn tavoitteena on taata lapselle mahdollisimman hyvä ja turvallinen, lapsen edun mukainen lapsuus, jotta lapsi saa rauhan kasvaa mahdolli-

simman tasapainoiseksi aikuiseksi, sekä kykenisi aikuiseksi kasvettuaan hallitsemaan omaa elämäänsä ja kantamaan vastuun itsestään.

4 KASVUN JA KUNTOUTUKSEN PROSESSIKUVAUS

Ennen sijoitusta Päivilään sosiaalityöntekijä on ollut yhteydessä toiminnanjohtajaan. Mikäli Päivilä osoittautuu lapsen edun kannalta oikeaksi sijoituspaikaksi, niin mahdollisuuksista riippuen, lapsi käy ensin tutustumassa Päivilään ennen varsinaista muuttoa. Työyhteisön sisällä nimetään lapselle omahoitaja. Tuleva omahoitaja pyrkii mahdollisuuksien mukaan osallistumaan tutustumiskäyntiin.

Tutustumiskäynnillä lapsen lisäksi mukana ovat usein sosiaalityöntekijä ja vanhemmat. Käynnin tarkoituksena on käydä läpi Päivilän tapoja ja sääntöjä sekä esitellä tilat. Halutessaan vanhemmat voivat olla mukana tutustumiskäynnillä, näin vanhemmat saavat jo ennalta käsityksen millaiseen kotiin lapsi on muuttamassa. Myös vanhempien kanssa käymme läpi Päivilän sääntöjä, toimintatapaa sekä työmenetelmiä, ja halutessaan vanhemmat voivat esittää kysymyksiä jos jokin askarruttaa mieltä. Päivilässä pyritään rakentamaan luottamussuhde lapsen ja vanhempien kanssa, mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ensitietojen pohjalta omahoitaja yhdessä työtiimin kanssa kartoittaa tarvittavat yhteistyötahot.

Kun lapsi muuttaa Päivilään, laitetaan yhdessä lapsen kanssa hänen tavaransa paikoilleen ja mahdollisesti vaihdetaan verhot ja matto, mietitään kalustusta; tarvitseeko hyllytilaa vai koulupöytää yms. Pääsääntöisesti pyrkimyksenä on tehdä mahdollisimman viihtyisä huone lapselle, mihin hänen olisi helppo asettua. Lapsen omat tavarat kuten valokuvat ja julisteet luovutetaan lapselle myös turvallisuuden tunteen.

Uusi lapsi otetaan heti mukaan päivittäiseen toimintaan ja pyritään luomaan kiinteä luottamussuhde mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen kanssa, unohtamatta vanhempia. Siirtyminen sijaishuoltoon on mullistava tapahtuma koko perheelle, niin lapselle kuin vanhemmille. Lapsi siirtyy asumaan vieraaseen ympäristöön, eroon omista vanhemmista tai toisesta sijaishuolto-

paikasta ja sieltä tuttujen aikuisten luota uusien ihmisten pariin. Uusi asuinympäristö ja lähellä olevat ihmiset ovat vieraita ja tavat voivat täysin poiketa totuista. Lapselle tulee antaa tilaa tutustua uuteen asuinympäristöön ja ihmisiin. Päivilän työn tavoitteena on antaa lapsille mahdollisimman hyvä hoito, huolenpito, kasvatus ja tarvittaessa kuntoutus.

Alkutaipaleella lapsen kanssa tutustutaan lähiympäristöön, esitellään mahdollisia harrastus vaihtoehtoja lapsen toiveiden mukaan. Lapsen iästä riippuen, käydään tutustumassa kouluun, esikouluun, päiväkotiin tai kerhoon. Koulu, päiväkoti ja kerho sekä harrastuksiin liittyvät tahot ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita ja heidän kanssaan pyritään mahdollisimman tiiviiseen yhteistyöhön.

Lasta tuetaan hänen omien tarpeiden mukaan. Kartoitetaan lapsen elämässä mukana olevat yhteistyötahot sekä selvitetään ovatko ne riittäviä tukemaan hyvää kasvua ja kehitystä. Yhteistyötahojen kanssa pyritään pitämään tiiviisti yhteyttä, tapaamalla tai puhelimen ja sähköpostin välityksellä. Lapselle kerrotaan tapaamisista jos tapaamiset tapahtuvat niin, että lapsi ei itse ole paikalla. Henkilöstön tiimipalaverissa käydään läpi lapsen asioita, miettien saako lapsi kaiken tarvitsemansa tuen ja kuinka lapsen kuntoutuminen on edistynyt, mietitään tarvitaanko esim. arjen sujuvuuteen terapeutin konsultaatiota.

Lapsen muuttaessa Päivilästä itsenäiseen asumiseen, tuetaan asunnon etsimisessä sekä tarvittavien kodin hankintojen tekemisessä. Jälkihuoltoa Päivilästä käsin ei järjestetä.

5 TYÖMENETELMÄT

5.1 Verkostotyö ja verkostokartta

Päivilässä pyritään työskentelemään verkostotyömenetelmää käyttäen. Kasvatustyön tärkeimpänä tukipilarina on hyvä yhteistyö lapsen lähiverkoston kanssa. Verkostotyön tavoitteena on yhdistää lapselle tärkeiden ihmisten voimavaroja sekä löytää uusia ratkaisuja, ideoita ja resursseja ongelmallisiin tilanteisiin. Työvälineenä voidaan käyttää verkostokarttaa, jotta hahmotetaan

lapsen ihmissuhdekokonaisuus. Verkostokarttaa voidaan käyttää myös tuki-verkostojen kartoittamiseen sekä yhteistyötahojen hahmottamiseen. Asiantuntijan mukaan ottaminen mahdollistaa mahdollisimman laaja-alaisen ammat-tiosaamisen. Hyvä yhteistyö tuttujen työntekijöiden kanssa esim. lasten psyki-atriassa varmistaa sen, että informaatio on kaikkien käytössä.

5.2 Ratkaisukeskeinen työmenetelmä

Päivilässä käytetään myös ratkaisukeskeistä toimintamallia. Kun joku asia toimii, pyritään sitä lisäämään, ja puolestaan toimimattomalle asialle yritetään löytää jokin toinen tapa, jotta se toimisi ja olisi hyväksi lapselle. Mikäli yksi ratkaisu ei toimi, etsitään toimivampi vaihtoehto.

Ratkaisukeskeisen mallin mukaan jokaiseen pulmaan on löydettävissä toimiva ratkaisu. Toimivien ratkaisujen myötä lapsen itseluottamus ja rohkeus kasvaa. Ratkaisukeskeinen menetelmä auttaa lasta pohtimaan erilaisia ratkaisuja pulmatilanteissa sekä löytämään omia voimavaroja. Erilaisten ratkaisujen etsiminen ja löytäminen tukee lapsen elämänhallintaa. Ratkaisukeskeinen työskentely sopii myös jos kyseessä on useampi saman ikätason omaava lapsi. Keskustelut pulmatilanteessa, ja erilaisten ratkaisumallien pohtiminen sekä parhaan ratkaisun löytyminen vahvistaa lapsen kasvua, ja usein auttaa kantamaan vastuun omista valinnoistaan. Lapsen itse ollessa mukana miettimässä parasta ratkaisua, on hänen helpompi sitoutua siihen.

5.3 Kuvat ja kortit

Arjen sujumiseksi Päivilässä käytetään picto - kuvia kuvaamaan, mitä päivän aikana tapahtuu ja ketkä henkilöstöstä ovat missäkin työvuorossa. Kuvien avulla lasten on helpompi jäsentää päivän kulku. Kuvia käytetään myös esim. wc – tiloissa muistuttamaan käsienpesusta.

Pienempien lasten kanssa toimiessa nallekortit ovat oiva tapa käydä läpi erilaisia tunnetiloja. On lapsen edun mukaista, että hän kykenee tunnistamaan omat tunteensa sekä puhumaan tunteistaan. Lapsen kanssa tunteista puhu-

minen on tärkeää, jotta hän tietää, että erilaisia tunteita saa olla ja niitä voi myös ilmaista.

5.4 Ryhmätheraplay - menetelmä

Päivilässä yhdellä ohjaajalla on ryhmätheraplay - ohjaajatutkinto. Theraplay - menetelmän päämääränä on lapsen itsetunnon ja kiintymyssuhteen sekä sosiaalisten taitojen vahvistaminen. Ryhmätheraplay kasvatustyössä ei ole terapiaa, se on työmenetelmä, joka tukee lapsen ja nuoren kehitystä ja kasvua.

Leikin ja läheisyyden avulla pyritään vahvistamaan vuorovaikutussuhdetta sekä kasvattamaan lapsen itsetuntoa, että taitoja toimia sosiaalisissa suhteissa. Leikin avulla lapsen on helpompi sisäistää hyvät käytös- ja ratkaisumallit.

5.5 Toiminnalliset menetelmät

Päivilässä käytetään myös toiminnallisia menetelmiä, jotka perustuvat enemmän toimintaan ja vähemmän puhumiseen. Toiminnallisen menetelmän avulla asioihin voidaan saada uusia näkökulmia, ja mahdollisesti pystytään käsittelemään sellaisia asioita joista on vaikea puhua. Leikkiminen, piirtäminen, laulaminen, käsillä tekeminen ja liikkuminen ovat lapsen lapselle luonnollisia tapoja ilmaista itseään.

5.6 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus menetelmää käytettäessä, pyritään sopimaan vanhempien kanssa pelisäännöistä esim. kotilomien aikana. Tavoitteena on, että lapsen arki pysyisi mahdollisimman samanlaisena kotilomienkin aikana. Yhteisten toimintatapojen ylläpitäminen tukee lapsen kehitystä. Luottamuksellisen suhteen luominen lapsen vanhempiin on tärkeää. Keskusteluissa vanhempien kanssa on kuitenkin huomioitava onko lapsen edun mukaista, että lapsi on läsnä, vai tuleeko jotkut asiat keskustella vain aikuisten kesken.

5.7 Läheisneuvonpito

Läheisneuvonpito eli LNP on asiakaslähtöinen työtapa, jossa perhe pyrkii läheistensä ja viranomaisverkoston tuella löytämään ratkaisuja ongelmiin. Päivilässä LNP toteutetaan tarpeen mukaan. Läheisneuvonpidossa lapsi on osallisena ja lasta kuullaan. Läheisneuvonpidon tarkoitus on kartoittaa, vahvistaa, laajentaa ja etsiä voimavaroja lapsen arjesta, pyritään löytämään mahdollisimman kattava ja tarpeisiin vastaava tukimuoto.

Päivilässä henkilökunta pyrkii olemaan läsnä, ja saatavilla lapsen elämässä, niin hyvinä kuin huonoinakin hetkinä. Aidosti välittävä, luotettava ilojen ja surujen jakaja. Lapset voivat tuoda kaikki huolenaiheet esille ja asioista keskustellaan avoimesti ja asioiden oikeilla nimillä, vaikka ne olisivat vaikeita asioita niin. Asiat keskustellaan siten, että molemmat osapuolet ymmärtävät mistä on kyse.

6 TOIMINTAA OHJAAVAT YLEISET PERIAATTEET JA ARVOT

Päivilässä henkilöstön pyrkimys on toimia johdonmukaisesti, asettaen selkeät rajat. Päivilässä tehdään tiimityötä. Henkilöstön tulee noudattaa tiimissä sovitut asioita, yhteisiä pelisääntöjä. Yhtenäinen toimintalinja henkilöstön kesken edesauttaa toimintaa. Päivän aikana henkilöstö vaihtuu, ja kun sovitut asioita noudatetaan, vältetään tilanteilta, joissa lapsi pääsisi manipuloimaan henkilöstöä. Kun työyhteisössä tiedetään mitä tehdään ja mitä ei, niin se helpottaa sekä lapsen että työntekijän asemaa.

Päivilässä työtä ohjaavia arvoja ovat:

- Rehellisyys. Vaikeistakin asioista puhutaan ääneen, niin että molemmat osapuolet ymmärtävät käsiteltävän asian.
- Tasa-arvo ja kunnioitus. Päivilässä pyrkimyksenä on kohdella kaikkia osapuolia tasa-arvoisesti, kaikkia arvostaen sekä yksilöllisyyttä ja erilaisuutta kunnioittaen.

- Osallisuus. Mahdollistetaan lapsen ja vanhemman osallisuutta kuuntelemalla ja kuulemalla. Osallisuutta toteutetaan ottamalla lapsi mukaan kun suunnitellaan, ja tehdään lapsen elämää koskevia päätöksiä, annetaan lapselle tilaa kertoa omat mielipiteet, lapsella mahdollisuus vaikuttaa. Osallisuus konkretisoituu kun osallistutaan itse toimintaa. Vanhempia ajatellen osallisuus mahdollistaa vaikuttamiseen ja kenties lisää halua toimia ja vaikuttaa, vanhemmilla on tilaisuus sekä kuulla että nähdä asioita lapsen kannalta.

6.1 Toiminnan arviointi ja kehittäminen

Asiakassuunnitelmapalaverit auttavat työn arvioinnissa ja mahdollisten uusien tavoitteiden luomisessa. Toimintatavoista keskusteleminen tiimipalavereissa on tärkeää, laadukkaan palvelun ylläpitämiseksi. Päivilästä pois muuttaneiden lasten ja heidän vanhempiensa palaute on kullanarvoista, ajatellen työn kehittämistä. Sosiaalityöntekijöiltä pyydetään risut ja ruusut ja palaute pyritään huomioimaan toiminnassa.

Päivilässä toimintaa arvioidaan sekä tiimipalavereissa että keskusteluissa työvuorojen aikana. Koulutuksiin henkilöstö osallistuu mahdollisuuksien mukaan. Työnohjausta Päivilässä on tarpeen mukaan.

7 ASIAKASSUUNNITELMAT

Lastensuojelutyötä ohjaava tärkeä asiakirja on asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmapalaverit pidetään joko Päivilässä tai sijoittavan kunnan sosiaali-toimistossa. Asiakassuunnitelmapalaverit ovat pääsääntöisin (huostaanotettujen lasten kohdalla) kaksi kertaa vuodessa ja avohuollon sijoituksena sijoitettujen lasten asiakassuunnitelmapalaverit ovat kolmen kuukauden välein. Asiakassuunnitelmassa paikalla ovat lapsi, vanhemmat, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja Päivilästä lapsen omahoitaja sekä usein toinen ohjaaja työparina.

Asiakassuunnitelmapalaverissa käydään läpi lapsen elämää, miten on mennyt ja millaisia ovat tulevaisuuden suunnitelmat. Omahoitajan olisi hyvä keskustel-

la lapsen kanssa tulevasta asiakassuunnitelmapalaverista. Lapsen mielestä asiakassuunnitelmapalaverit voivat tuntua jännittäviltä, jopa pelottavilta. Mikäli lapsella on asioita joita hän ei itse uskalla ottaa esiin, niin omahoitaja voi palaverissa toimia viestin välittäjänä ja näin ollen lapsen ääni tulee kuulluksi.

8 DOKUMENTOINTI

Päivilässä raportit kirjoitetaan ns. päiväkirjamuotoon jokaisen lapsen omaan kansioon, päivittäin vuorossa olevat työntekijät kirjaavat päivän tapahtumia. Lasten kansiot säilytetään lukitussa kaapissa. Kansioiden alussa on lapsen tiedot kaavake, mitä päivitetään tarvittaessa. Kansioissa on myös viikko-, vaate- ja muut käyttörahat seuranta kaavakkeet. Lapsen omahoitaja pitää kansion päivityksestä huolen.

Kaikilla lapsilla on myös ns. virallisten papereiden kansiot, jossa säilytetään mm. asiakassuunnitelmapalaveri muistiot, sosiaalityöntekijälle lähetetyt kuukausiraportit (sopimuksen mukaan joko kerran kuussa tai joka toinen kuukausi), koulun paperit, mahdolliset lääkärin todistukset, reseptit jne. Sosiaalityöntekijälle lähetettävään raporttiin kirjataan kuluneen ajan kuulumiset, näin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on tietoinen, mitä lapselle kuuluu. Sosiaalityöntekijään ollaan yhteydessä muutoinkin, mikäli tilanne niin vaatii. Lapsen osallisuus otetaan huomioon laadittaessa kuukausiraporttia sosiaalityöntekijälle, ensin omahoitaja kirjaa raportin, sitten se käydään lapsen kanssa läpi ja halutessaan lapsi voi kirjata omat terveisensä sosiaalityöntekijälle. Tärkeää on, että lapsen ajatukset ja mielipiteet tuodaan esille.

9 YHTEISTYÖ VANHEMPIEN SEKÄ LAPSELLE LÄHEISTEN IHMISTEN KANSSA

Yhteistyö lapsen vanhempien kanssa on ensisijaisen tärkeää, luottamuksen luominen ja sen saavuttaminen puolin ja toisin vaikuttaa usein myönteisesti myös lapseen ja näin lapsella on ikään kuin lupa asettua asumaan Päivilään. Vanhemmat tulevat aina olemaan lapsen vanhempia ja emotionaalisen kiintymyksen säilyvyyttä pyritään tukemaan, mikäli se on mahdollista. Vanhemmat ovat tervetulleita vierailemaan Päivilään.

Vanhempien kanssa ollaan yhteydessä puhelimen välityksellä tai kun lasta viedään tai tuodaan kotilomilta. Vanhempien kanssa käydään keskusteluja arjen sujumisesta kotona sekä vanhempien jaksamisesta kotilomien aikana. Päivilän tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä sekä oppimista yhdessä vanhempien kanssa, pyritään hyvään ja avoimeen vuorovaikutussuhteeseen vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat aina lapselle tärkeitä, vaikka he eivät pystyisi lapsesta huolehtimaan. Lapsen isovanhempiin ja muihin sukulaisiin yhteydenpito tapahtuu vanhempien toiveiden mukaan.

10TYÖYHTEISÖN HYVINVOINTI

Työhyvinvointi muodostuu monesta eri asiasta työnmielekkyydestä, työyhteisön toimivuudesta ja työyhteisön ilmapiiristä. Hyvinvoiva henkilöstö on työpaikan tärkein voimavara, työhyvinvointi on tärkeää niin työpaikalle kuin työntekijällekin. Hyvinvoivan työyhteisön tiedonkulun tulee olla avointa ja epäkohdista että ongelmista tulee puhua rakentavasti.

Työntapojen yhteinen arviointi ja kehittäminen lisäävät usein sitoutumista ja motivaatiota työtä kohtaan. Työyhteisön hyvinvointia lisääviä toimintoja Päivilässä ovat tiimi-palaverit, koulutukset sekä tarvittaessa työnohjaus. Työnohjauksessa on mahdollista käydä läpi case – tyyppisiä tai työyhteisön keskinäisiä asioita.

Pienenä yksikkönä Päivilä on joustava yhteisö. Työntekijät tukevat toisiaan ja jokaisen ammattitaitoa pyritään hyödyntämään. Työntekijät arvostavat toinen toistaan, kohdellen toisiaan tasa-arvoisesti.

LÄHTEET

Lastensuojelulaki 417/2007.

Sosiaaliportti.fi. Lastensuojelun kansalliset laatusuositukset. Saatavissa:

[http://www.sosiaaliportti.fi/File/c23e4cee-ea10-47c0-9eba-](http://www.sosiaaliportti.fi/File/c23e4cee-ea10-47c0-9eba-9bff9e06e2bc/Lastensuojelun+kansallinen+laatusuositus.pdf)

[9bff9e06e2bc/Lastensuojelun+kansallinen+laatusuositus.pdf](http://www.sosiaaliportti.fi/File/c23e4cee-ea10-47c0-9eba-9bff9e06e2bc/Lastensuojelun+kansallinen+laatusuositus.pdf). [viitattu: 8.5.14].

Valvira. 2012. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus. Saata-

vissa: http://www.valvira.fi/files/tiedostot/s/i/Sijaishuollon_valvontaohjelma.pdf.

[viitattu 27.2.14].